

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.  
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció General Barceló-1-2.º

Administració Sta. Eulària, 25.

PALMA DE MALLORCA

# LA AURORA

Surt cada dissapte per donar ventim altres erbes an es qui s'ho guany

¿A ON LA VENEN?

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca l'amo Andreu Alcover, Centre, 13.

A Palma: Llibreria d'En Guasp, Morey, 6.—Taller d'encuadernacions d' En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria de N' Ernest Frau, Brosa.—Llibreria Amengual y Muntaner.

## Recapte

Es catòlics a Australa

Ja hu sabeu que Australia és una illa immensa del l'Occèa Pacific que ets inglesos hi dominen i concediren a ets habitants s'autonomia; es una federació d'Estats, per l'estil d'ets Estats Units, i hi ha un Govern General (Conseil de Ministres) amb ses dues Cambres, una de Senadors i s'altra de Diputats, elegits per sufragi universal de tota Australia i que hu retgeixen tot amb so Conseil de Ministres. Allà hi ha catòlics i protestants i indiferents com per tantes altres bandes; i políticament aquella gent estan dividits en partit liberal i partit obrer.

Es partit lliberal es contrari a sa *Home Rule* d'Irlanda (allà n'hi ha molts d'irlandesos) i es partit obrer e-hi és favorable. Sembla que es catòlics s'inclinen més an es partit obrer. Aquest partit ara comanda, i com es Senat i es Congrés acabaren es seu termini llegal, se disolgueren i dia 5 de setembre feren ses eleccions des Senadors i Diputats novells, que es partit obrer tornà guanyar, i sembla que tal triomf se va deure a que s'immensa majoria des catòlics votaren amb sos obrers. S'és format Ministeri novell, i en tornà esser President Mr. Andreu Fisher, que ja hu era de s'altre. Allà es partit obrer és es més fort. Aquest Govern novell se trobarà amb dificultats ben series per amor de sa feresta estrenyemat d'aigo que des sola Australia com des sola Mallorca antany. De manera que també son pàtrics de patir set devers Australia.

Tant a l'Australia com a la Nova Zelanda l'Esglesia Catòlica se veu perseguida de tots es seus contraris, que no tenen assaciament mai perque lo que ells voldrien arronsar-la de tot i que no en romangués nescia. Cansats es catòlics de rebre i de que los botxinetgen en ram de politica, han comensat a unir-se per sa defensa des seus interessos, lo qual ha duit un moviment ben gros. —Una de ses coses an-e que volen posar retgit es catòlics és a lo de s'Ensanyansa. Allà per sa mala rel des qui organisaren aquells Estats, s'ensanyansa de ses escoles públiques es laica; així és que es catòlics han de pagar com ciutadans de s'Estat per sostenir aquelles escoles, a on no envien es seus al·lots i per lo mateix no se'n aprofiten per res. i llavò han de sostenir escoles propies per donar an es seus infants s'ensanyansa que pertoca. Sa *Federació Catòlica*, que és sa lliga des catòlics de tots aquells Estats, ha pres a les dents es fer acabar tal estat de coses i que se'n establezca un altre de més equitatiu i de més posat en raó. Deu fassa que sa *Federació Catòlica* en surta amb la seua envers d'això i de tot lo altre que convinga. Amèn.

Tot això i moltes d'altres coses conta es darrer nombre de *La Civiltà Catòlica* que hem rebut, de 20 de novembre.

Aument des catòlics entre protestants i gentils.

S'altra diassa es diari catòlic *L'Observatore Romano*, orga oficiós del Vaticà, publicà un article que diu que el P. Alexis, caputxi, ha provat damunt es periòdic *La Nouvelle France* del Canadà, després d'haver-ho escorcollat i endardellat ben arreu, que es

nombre des catòlics que hi ha actualment dins tot lo mon, arriba a trecents i un milions, setcents catorze mil trenta set. I damunt tot això diu el P. Alexis: «Una Esglesia que, quant se'n puja es seu Fundador an el cel, tot lo més contava un parei de centenars de creients, que en temps de l'Emperador Constantí ja en tenia cinc milions, i en tems del rei Clodoveu de França ja en tenia quinze milions, i en temps d'En Carlemany trenta milions i en temps del Papa Lleó X cent milions i l'any 1800 ja en tenia docents milions i que ara en té prop de trecents dos milions; una Esglesia així no se pot dir en bona veritat que haja pres es cap-avall ni que estiga en decadencia ni que se veja rendida ni abacuada baix des pes des dos mils anys que se fa ben prop de cumplir. No, l'Esglesia Catòlica no mancaba, sino que reprèn, creix, cobra més forsa de cada dia. A Londres l'any 1800 només hi havia onze esglésies catòliques; avui n'hi ha més de cent. Just dins Londres hi ha més de 300.000 catòlics pràctics. Es jesuïta P. Morris (protestant convertit) dalt es periòdic *The Month* i el P. Sidney Smith dalt sa revista *Etudes* de París calculen que aqueis darrers xeixanta anys hi ha hagudes cada any a Inglaterra de set mil a quinze mil conversions an es catolicisme; prenint per terme mig deu mil, resulta un total de 600.000 persones convertides. —I ara anem a Amèrica: a Nova York hi ha 190 esglésies parroquials, sensa contar ses ajudes de parroquia i filials amb un milió docents denou mil nou cents vint catòlics, segons es cens de 1910; —a Chicago hi ha també 190 parroquies amb 663.537 catòlics; —a Filadelfia hi ha 90 parroquies amb 338.883 catòlics; —a St. Lluís n'hi ha 83 de parroquies amb 243.572 catòlics; —a Boston 61 parroquies i 302.092 catòlics; —a Búfalo 56 parroquies i 147.462 catòlics; —a Baltimore 47 parroquies i 117.103 catòlics; —a St. Francesc de California just hi ha un protestant per cada sis catòlics. —S'estat d'Asia, segons Mr. Fortes, era ferest devers l'any 1800, una per falta de missioners i s'altra perque Inglaterra no concedia llibertat de cultes; idò ara, sensa contar-hi ses Filipines, hi ha dins Asia cinc milions i quatre cents mil catòlics, que formen coranta Diòcesis: això és, trenta dues Diòcesis a les Indies, quatre an el Japó, una a Persia, tres a Turquia Asiàtica, sensa contar més de cent Bisbes, Vicaris i Prefectes Apostòlics de Misiones, a on encara no hi ha organizació de Diòcesis en deguda forma. Prediquen a ses regions d'infeels quinze mil missioners (¿E-hu sentiu, anticlericaltxos botetxos?), i los aiden en sa tasca apostòlica coranta cinc mil monges (¿aferrau-vos fort, republicanetxos i socialistetxos, per no pegar d'esqueuna!). —De setze mil soldats de marina nort-americans, sis mil son catòlics i els assisteixen religiosament vint i cinc capellans per compte de s'Estat.

Aquí està una de ses proves mes fortes de que l'Esglesia catòlica es obra de Deu: que amb tot i esser de totes ses Institucions de la terra sa més combatuda i perseguida en tots es terrenys i per tots es vents, lluny d'anar quart minvant, vasempre quart creixent, no desmaia ni mancaba mai, sino que sempre reprèn i creix i aumenta, i acaba per enterrar tots es seus contraris. Per això, sapigau-ho janti-clericaltxos, republicanetxos i socialistetxos! L'Es-

glesia Catòlica vos ha d'erterrar tots, i dins es carnatge si no vos convertiu de cor. ¡Amèn! que vos convertigueu d'ora! Amèn! Pero no hu sé! no hu sé! si el vos desllapissareu an En Banyeta-Verda amb lo embarriolats, enjoncats i safalcats que vos té! grans torre-pipes de la buina!

Un jesuïta belga que ets alemanys fusellaren a Lovaina

Se'n ha parlat molt, sortint de botador i mentint a la descosida. Vetaquí lo que en digué es diari de Gand (Bèlgica) *Le Bien Publique*: «Després de sa feta de Lovaina des lovainesos contra ets alemanys i d'aqueis contra aquells, ets alemanys aglapiren 20 jesuïtes, los se'n duen devora es *Museu del Congo* amb un Bisbe americà, es Rector des *Col·legi Americà* i un des Vice-Rectors de l'Universitat. Los regonegueren i registraren tots, i a un jovenet estudiant jesuïta li troben un llibret de notes, i n'hi lletgiren una que deia: *Fins ara no creia que fossen veres ses crueldats que s'atribuïen an ets alemanys; pero ara, veient que han cremada sa biblioteca de Lovaina, trob que tal feta es digna des Soldà Homar.* —S'Oficial alemany que havia menada allà tota aquella pobre gent, va creure que allò eren ses notes d'un sermó que aquell jovenet havia de predicar contra ets alemanys, i passa per orde que el fusellin. El P. Villaert, Superior des jesuïtes estudiants de Lovaina, el confessà, i el fusellaren, i allà mateix el soterraren. Aquest jesuïta s'anomenava Germà Dupierreux. No és ver que el fusellassen davant ets altres jesuïtes, que los se'n dugueren a Brusseles i allà els amollaren per intercessió de s'Embaixador d'Espanya i de s'Embaixador d'ets Estats Units. I llavò succeí que es Governador Militar de Brusseles, alemany, feu de veure es Provincial des Jesuïtes belgues, donant-li paraula de que treurien i castigarien aquell oficial que havia fet fusellar es Germà Dupierreux, perque no poria ell fer lo que havia fet». Això és en net lo que passà.

## Sa coeta de Na Marieta

(Segueix).

I heu de creure i pensar i pensar i creure que aquella minyoneta tan galanxoneta, com més creixia, més garrida i agraciada tornava, i llavò que era sa cosa més aguda, desxonida i prasant que mai del mon se fos vista. Tothom qui la veia, en romanfa ferit-l' ha i son pare i sa mare estaven seny a perdre per ella, com és natural; pero son pare mai se poria decantar des cap aquella maleïda promesa que feu an es gegant, i allò li era un clau an es cor, que le hi xapava de mig a mig. I el pobre s'amagava de sa gent i rompía en plors, pero un plors desfet. ¡Aquella angunia el cuidava a matar; i, en lloc de mancar-li, li reprenia més fort com més s'acostava sa seua fiona an es dotze anys.

Al punt sa dona i sa fiona se'n temeren i no paraven de demanar-li què tenia.

—Pero ¿què tens, sempre tan funest i acongoixat? li deia sa dona.

—Pero ¿què teniu, mon pare, que sempre com que hàgeu de rompre en plors? li demanava sa fia.

—No res, deia ell. ¡Deixau-me fer per amor de Deu!

—No, tu tens cosa! deia sa dona. Tens cosa i no goses dir-ho! I ja hu sabs: que un mal coucovat és un mal doblat.

I aquell mesquí, com més anava, més trist i més funest i més acongoixat, fins que un dia es gegant l'agla-peix, i li diu:

—Tal dia farà dotze anys que'm prometeres allò! Lo promès sia atès! No te'n descuits ni hu posis an es compte véi si vols estar bé!

¿Què me'n direu? Ell es dia que Na Marieta cumplí es dotze anys, aquell mesquinet no tengué altre remei que cantar clar amb un plors desfet i sa dona va caure extesa de baticor.

Lo gros va esser que Na Marieta no se trastornà gens ni gota:

—No ploreu, mon pare! s'exclamà ella. ¿Es una promesa que vos fèreu? Ben feta està! basta que la fésseu vos! Ara mateix, abans que ma mare no cobr, duis-me an es gegant, i serà lo que Deu voldrà!

I ¿què fa ella? Se'n va a fer sa trosseteta, i son pare de d'allà cap a ca's gegant i Na Marieta darrera darrera!

Aviat e-hi foren, i es gegant ja els esperava dalt es portal.

—Aquesta et val! diu es gigant an aquell mesquí. Si avui no la'm dus, damà te menjava, sensa apellació... No res, ja te'n pots tornar a ca-teua! i digués a sa teua dona que no tenga malde-caps de s'al·lota, i tu tampoc que no n'has de tenir, perque no estaria tan ben guardada a ca-vostra com estarà allà on jo la duré.

Aquell homonet se despedí de sa fia a forsa de besades i de llàgrimes, i no tengué altre remei que creure lo que es gegant li havia dit.

I es gegant agafa Na Marieta i la se'n mena lluny, ben lluny damunt unes muntanyes ben sobergues, i la deixa tancada dins una torre amb un canet, un moixet i un colomet per que jugassen amb ella i li duguessen cada dia es recapte que necessitaven tots quatre per viure i tirar endavant.

¡O quina vida més entretenguda que feia Na Marieta dins aquella torre. Sol sortint s'hi presentaven cada dia es colomet, es moixet i es canet i fent-li afalagades la despertaven: jugava amb ells una estona, i llavò es colomet prenía el vol i es moixet i es canet s'amollaven per una cordellina que davallava de sa finestra de sa torre fins abaix, i ja eren partits cassa qui cassa per aquell contorn de muntanyes; i al punt s'entregava es moixet amb un parei d'aucellons i es canet amb una llebretona o un coniel·lo; s'aferraven a sa cordellina, Na Marieta estirava, los pujava, plomava aquells aucellons i escorxava sa llebretona o coniel·lo i hu tirava tot dins s'olla dalt es fogons, amb un bon foc davall i cou qui cou, fins que era ben cuit, després de posar-hi es saïm o s'oli i sa sal i s'arròs que pertocava. ¡I d'on treia tots aqueis ingredients Na Marieta? d'on? De dins es rebost. ¡Sabeu quin rebost que era aquell! Ell e-hi havia una saqueta d'arròs, que no s'hi acabava mai; i una sàtria d'oli que, com més la feien ratjar, més n'hi havia; i una salsera de saïm que no s'hi acabava mai, i un saleret que sempre estava caramull de sal, per molta que en llevassen.

Amb això s'entregava es colomet, i sempre duia amb so bec un pa de xeixa ben blanc i estufadet.

Na Marieta posava taula, cridava es tres revel·lers, es colomet, es moixet i



es canet, passava es *Pare-nostro* i ses tres *Ave-Maries* i allà dinaven tots quatre d'un mateix platet.

Com es sol se podia, Na Marieta feia una greixonereta de sopes mentres passava el *Rosari*, i llavò sopaven tots quatre, i cadascú a jeure més que depressa! es moixet dins es fogò, es canet dalt s'estorí de baix des llit i es colomet dalt una estaqueta part damunt es lliet de Na Marieta, i fins lo endemà dematí que tots tres tornaven despartar Na Marieta, jugaven una estona amb ella, i tornaven tocar el corn es moixet i es canet a cassar i es colomet a cercar es pa de xeixa, i Na Marieta que berenava, agrenava sa torre, i llavò posava s'olla an es foc per tirar-hi es pel i sa ploma que aquells li durien i llavò s'arròs per tenir-ho tot a punt quant es colomet s'entregaria amb so pa de xeixa, tot blanc i estufadet.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que cada vuit dies s'entregava a sa torre es gegant a veure Na Marieta com se campava i si s'acabava de fer dona per casar-s'hi en arribar ella an es triquet d'això.

I es gegant lo que feia, en esser baix de sa torre, era posar-se a cridar:

—Marieta!  
ma nina!  
amol·le'm sa coeta  
i jo pujaria!  
Marieta!  
ma nina!  
amol·le'm sa coeta  
i jo pujaria!

I Na Marieta treia es cap a sa finestra; i, com veia que era es gegant, zas! li amollava sa coeta que la duia sense entrunyellar, tan llarga i tan llarga com la tenia; i es gegant just una taranta zas! zas! enfilat per aquella coa tan rossa i tan llarga! i per amunt per amunt! fins que era dalt sa torre.

Alla mirava per tots es recones i enfonsys si hi havia res que no estigués enderc i ben endressat; i le hi trobava tot sempre.

I llavò ¿què feia ell? Agafava Na Marieta i li deia;

—Dassa! que t'he de contar tots es cabeiets de sa coeta, veiam si n'hi manca cap!

Aquí Na Marieta li donava sa coeta sense entrunyellar; i es gegant ja era partit a contar-li un per un tots es cabeiets des cap, tants com en tenia i tan llars. I sempre hi trobava es mateix compte.

—Bona al·lota! deia es gegant.  
¡Tens es mateis de ses altres vegades!  
¡Així m'agrada!

I encara no havia dit això, com zas! s'amollava amb un bot de dalt-abaix de sa finestra; i de d'allà, si m'agafau! ja no'l tornaven veure fins des cap d'altres vuit dies, que se tornava entregar, manades fetes, se plantava baix de sa finestra de sa torre, i ja era partit a dir:

—Marieta!  
ma nina!  
amol·le'm sa coeta,  
i jo pujaria!  
Marieta!  
ma nina!  
amol·le'm sa coeta,  
i jo pujaria!

I Na Marieta tornava treure es cap a sa finestra; i, com veia que tornava esser es gegant, zas! li amollava sa coeta.

I ja tenien enfilat es gegant per aquella coa tan rossa i tan llarga, i per amunt per amunt fins que era dalt sa torre!

I allà tornava fer sa mateixa endemsa de mirar per tots es recones i enfonsys si Na Marieta tenia totes ses coses enderc i ben endressades. Les hi trobava totes, i ja tornava dir:

—Dassa! que ara t'he de contar tots es cabeiets de sa coeta, veiam si n'hi manca cap!

I Na Marieta li donava aquella coa tan rosa i tan llarga, i es gegant ja era partit a contar-li un per un tots es cabeiets des cap, i sempre hi trobava es mateix compte.

—Bona al·lota! deia ell. ¡Tens es

mateis que ses altres vegades! Cap te n' manca cap! Així m'agrada! així m'agrada!

I zas! ja se tornava amollar amb un bot de dalt-abaix de sa finestra, i de d'allà com un coet! i ja no'l tornaven veure pus blanc ni negre fins passats altres vuit dies.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, quant feia devers un any que Na Marieta estava dins aquella torre fent-se ses sopes amb so canet, es moixet i es colomet i rebent cada vuit dies sa visita des gegant, que pujava dalt sa torre enfilant-se per sa coeta de Na Marieta i per despèdida li contava es cabeiets des cap per veure si n'hi mancava cap, i sempre hi trobava es mateix compte.—un dia passa per allà En Bernadet, fii de Rei, i me guipa Na Marieta que guaitava a sa finestra tan xaravel·la, galanxona i re-de-polida, i aquell al·lotot quedà tot estafarilat, ferit-l'ha, sensa polsos, amb un peu alt. Era que mai per mai n'havia vista ni somiada cap d'al·lota tan garrida i ben taiada de per tot.

Amb això afina es gegant que se'n venia *tris-uras tris-tras*. L'homo s'amaga dins un matar que hi havia just allà ran, més espès que es cabeis des cap, perquè es gegant no'l guipàs.

Es gegant, ses derrereres que hi hagués negú amagat en tot allò, ja escomet Na Marieta amb aquestes comentacions:

—Marieta!  
ma nina!  
amol·le'm sa coeta,  
i jo pujaria!  
Marieta!  
ma nina!  
amol·le'm sa coeta  
i jo pujaria!

I aquella pitxorina li amolla sa coeta; i es gegant, enfilat per aquella coeta, per amunt i per amunt!

En Bernadet en romanguè amb sos cabeis drets de veure tot allò, i més com repara que des cap d'una horeta es gegant pega bot de sa finestra, i ja fonc partit de d'allà.

¿I qué feu En Bernadet a-les-hores? E-hu veurem, si Deu ho vol i María, dissapte qui vé.

(Seguirà)

JORDI DES RECÓ.

## El Senyor Bonifaci

I

Es un senyor pagès d'una cinquante-na d'anys, alt i prim, cara embeguda, de mirada trista i melancòlica, que revela un sentiment fondo, i el soporta el pobre amb una resignació i paciència propies d'un Job. Es seu nas, per lo llarc i prim, sembla una planta ombrívola, que ses llàgrimes des seus ulls han regada en desmesura; ses orelles li claretgen com ses d'un físic, dues dents llargues i algunes rels negres son ses úniques pesseres que li son quedades des barram des néixer; una barbeta clara i grisa, criada sense politxó, demostra una gran deixadesa; i, per fer més trista la seua fesomia, té el pobre una calva de ses més afavorides. Aquesta testa tan descarnada la sostén un coll d'annare, que s'aixeca a's mig de dues espalles que tenen sa tirada cap-amunt.

Sa moda no fa postal damunt son còs: va vestit així com solien anar altre temps es *lligats de casa de senyor*, això és, tots es fiis fora es major, que era s'hereu. Duia un jac llarc, calsons amples o estrets de cames segons era sa corrent de quant les varen cosir, i s'aguantaven amb unes reclanques. Llavò duia uns guarda-pits una mica massa aldans, i un corbatí negre, estret estret, com es que solen dur ets *estudiants de capella*. D'un des traus des guarda-pits penja una cadeneta de cer, lluenta de tant de paupar-la, que du enganxada una *cassarota*, que ell li diu *rellotge*, que, en córrer, que no és sempre, necessita posar a hora dos o tres pics cada dia.

El Senyor Bonifaci descendeix d'una de ses families més polents des poble; pero es poc meneig de son pare i s'es-tuferera de sa mare reduïren a no res tota s'heretat.

Encara s'esclat de sa bancarrota no s'era demostrat quant el Senyor Bonifaci va aluiar una pobila que, si bé no era massa garrida, en canvi era riquíssima.

S'alegria que va tenir la Senyora María quant el Senyor Bonifaci se va posar a marrucatar-la, no vos ho poreu figurar; no cabia en pell, no hi havia qui li anàs adavant ni darrera, li pareixia que havia tret sa *grossa*; mai per mai havia somiat que un senyor d'una casa tan noble l'hagués haguda de voler per casar; perquè, encara que se creia esser molt garrida i tenia doblers a l'uf, bé sabia ella que ses males llengos se deixaven dir que tot quant ella, tenia era de mal-just, que son pare hu havia replegat fent embuis devers Amèrica.

Es casament del Senyor Bonifaci i la Senyora María no va esser obra d'amor ni de simpatia que se tenguessen ells amb ells, sino obra d'egoïsme d'una banda i de vanidat de s'altra banda.

El Senyor Bonifaci, que veia sa ruixada de sa bancarrota que li venia damunt, i sabia que, quant ets acreedors en serien passats, romandria de moraduxos com un jonc de fuies, amb ses mans dalt es cap,—sercava una al·lota, encara que fos lletja amb tal que fos rica, que li asseguràs sa subsistència, i la Senyora María somiava un jove que l'introduís dins l'alta societat; així és que, com un i altre trobaren lo que cercaven, no hagueren de fer cap corredissa per arribar a bon port aquell matrimoni.

A s'any de casats, ets acreedors feren pública sa bancarrota de ca'l Senyor Bonifaci, i an el pobre, allò li va caure tan avall que de s'enuig hagué de jeure tres o quatre dies.

Quant la Senyora María va veure que es seu espòs havia de representar dins sa societat es paper de *senyor que ha fet ui* i que des seus plegamins en poria embolicar espícies i que no porien contar per viure més que amb lo que ella havia duit, se posà fora corda, taiava claus, feia sabonereta, digué ses mil llàstimes an el Senyor Bonifaci, que no tengué altre remei que posar-se un punt en boca per no esser-hi demés.

Aquí ella se va posar es calsons, va prendre ses corretjades, se va fer rol·lo de sa coa i no deixà comandar pus el Senyor Bonifaci, perquè lo que ella deia:—Cadascú que comandi de lo seu. ¿No tens res? Idò menja i calla i jalerta a mosques!

La primeria sabeu que li venia de tort an el Senyor Bonifaci haver-se de subjectar an aquella nova autoritat; pero hi hagué d'allargar es coll perquè ja no hi havia altre lliell per apacivar aquella furia de la Senyora María, i llavò per no donar més escàndol i també per lo acoquinat que estava amb so soscaire de sa bancarrota. Lo cert és que s'arrufà i se someté en tot i per tot a ses ordes de sa Senyora, que per cert no eren gaire compassives ni humanes.

Quant necessitava doblers per fumar, era ella sa qui los hi donava, i amb molt males reclanques. Si li deia que li hauria de fer una mudada nova, li contestava que, per sa riquesa que ell duia, bé poria passar amb sa que tenia; i si gremoletjava gaire, li feia amenasses de treure'l dafora.

An això és arribat a parar aquell senyor Bonifaci que duia tant de vent a sa flauta i tants de fums com se casà amb la Senyora María! Ja n'hi ha de trenques d'ara a llavonses! ¡Qui le hi hagués hagut de dir que pararia an això!

(Seguirà)

LAU PEL D'OR

## Ses Matanses

III

¿Que no sabeu com és que es temps fa tanta de via? Idò perque no s'atura mai.

S'aua encara no apunta, i es *pareier major* pega bot de sa llitera, surt a dafora i sent es gall de llavor que amolla uns repiulos que xorden, i l'homo ja és partit a cridar missatges i guardians. L'Amo ja s'és despert, i sa Madona ja està vestida, i sa criada ja ha botat des llit, i Na Francina Aina i ses matanseres per lo mateix; i totes amb so davantal matanser i maneguins posats i amb una vista més desxonada que un buscaret, ja estàn en dansa; i posen canyissos damunt sa pastera i sa taula des missatges, i ¡vengue-hi fuies de col damunt!

¿I ara què és aqueix avalot que senten? Son uns gronyits esglaiosos de tot; és que En Toni Jusep, son pare i es missatges han esportellada sa soll, i a la forsa fan sortir una porcasta, que per mi ja se veu sa ruixada a damunt. La menen, no sensa quatre doblers de raons, a sa banqueta; i, com la veuen segura, ja la m'han amerrada un per cada cama, aquest per ses oreies, aquell p'es nas i ets altres per allà on les-vé millor; i allà ¡sentísseu gronyir un animal! que ja li pega a la descosida i fa tot lo que sab i més pogués per escapar d'aquella partida de llocífers, quem'armen aquest xalim i xalam, mentres tots fan bé s'aviona. Escoltau-los per un gust:

—¡Alerta! ¡alerta, al·lots, que no mos fuja!

—¡Uep! que m'escapa!

—¡No amolls! ¡no amolls, homo!

—¡Agafa fort!

—¡Jesús, qu'esparonetja!

—¡¡¡Uuuupa...!!! ¡¡¡Úpala!

—¡Ja és nostra! ¡Ja la hi tenim!

—¡Venga es ribell, dic! ¿A on és es ribell?

—¡Valtassi! ¿Que no'l veis?

—¡Para bé! ¡ben a s'en-dret! ¡Venga s'acorador! ¡S'acorador, dic!

—¡Jau-lo! ¡Veiam si tendreu bon pic amb so acorar-le-hi!

—¡Jo'm faria xaroiar si no fos patric d'això!... ¡Hala! ¡Veiau-ho si l'he endevinada!

—¡Sí que teniu raó! ¡Ai quins gronyits!

—¡Pobre animalet! ¡Sí que l'heu endevinada! ¡Ai que esparonetja!

—¡Teniu fort!!! ¡Veiam si encara vos escaparà!

—¡Ai! quines cosses que pega! ¡Quines revinglades!

—¡Pero ¡quin broll de sanc! ¡Sí que la dona bé! ¡Pobre animalet!

—¿Pobre animalet? ¡Pobre de mí!

—¡Per això son es porcs: per fer-ne matanses!

—La pobreta ja pert ets esperits de tot de tot!

—Ja era hora!

—¡Quina sanc tan espessa..! ¡O quines glevles!

—Senyau-la!

—¿Amb s'acorador fer-hi una creu? no és ver?

—Això mateix! per que el mal esperit no hi fassa sa tornio la!

IV

Amb sos gronyits de sa porcasta i es bogiot de la gent, s'al·lotea se despert; i obrir ets uions i pegar bot des dit i estar vestits, tot es u; i les reboteix de sa boca tot aquest rall:

—¡Al·lots! ¡Al·lots! ¡fassem via!

—¡No ell ja no hi serem a temps!

—Sobre tot! ¡Ell ja no la senten gronyir! ¡Cap com aquesta!

—¡Ja deu esser morta! ¡Quina porcada!

—¡Porcada i mitga! ¡O que me'n sab de greu!

—I a mi sí que me'n sab!

Aquestes paraules diuen mentres paupant paupant cerquen es portal de



sa cambreta a on els ajocaren, *allà dalt*.

A la fi surten an es replà de s'escala, i per avall s'és dit! com un trebolí, botant ets escalons de tres en tres o de quatre en quatre. Sa qüestió es arribar aviat an es lloc de sa feta; i m'hi troben sa porcasta morta i extesa dalt sa banqueteta i quatre o cinc missatges i convidats que la socorren amb ses gatoes enceses, ponxides ja una forca o agafades amb sa mà p'és rabassell. Arrambant a sa porcasta amb mirament ses gatoes enceses, que fan una grandiosa flamada, sa pell bofega i sa rascla se reblaneix i llavò es bona de fer botir. Per això a-les-hores l'envesteixen amb ses pedres tosques, bossins de marès i tests de taula que es *pereier major* feu preparar ahir, i allà tots frega qui frega per sa pell de sa porcasta, mentres un parei de matanseres e-hi aboquen amb un garraf ratjolins d'aigo ben calenta per tot allà on ets homos freguen còme desesperats, tirant potxes i fent berbes ells amb ells i amb ses matanseres, i desiriara fan aposta de trepitjar-ne qualuna, i aquelles *clac! clac!* amb so puny estret devers sa pitera, esquena, espalles o clasca d'aquells trepitjadors esburbats, i allà tots bones riaies! cridadissa per llarc!

I s'al-lotea, com veuen que aquells i aquelles que estan aferrats a sa porcasta no han mester ajuda per desfer-se'n, resolen *nemine discrepante* engreixar es fogaró que es missatges han comensat per veure-hi i encendre-hi ses gatoes i que ara ja com que desmai. Troben aquells betzos que està massa lleig un fogaró de matanseres que no duga tota sa rabia del mon; i corren d'assí i d'allà, s'enfilen p'és llenyers, estiren una branca; i si no la poren treure, se'n van a una altra, amb ses mans baubes de tocar roada, i aferren allà on poren.

I massa que aferren! tots s'entreguen amb so seu rossegai de llenya, fent uns alens i suant tanta gota, i zas! tiren an es fogaró tot aquell pertret, i no hu volgueu sebre sa focateria que s'hi alsa.

Aviat els han d'aturar de dur-hi més recapte, perque hi durien bil-lo bil-lo tot es llenyer.

Aquí tota aquella infanteria s'escaufa an es fogaró i se miren sa porcasta i tots es qui se desteixinen per fer-la neta; i la hi arriben a tenir tant, que sa Madona s'entrega, manades fetes, la se mira, i diu.

—Xetra! re-xetra! ¡Sí que la hi heu sabuda fer ben neta! ¡Ja està an es seu punt! Ja la poren entrar dins ses cases i l'obrirem i la desxuiarem!

Aquells a-les-hores tiren ses pedres tosques, bossins de marès i tests de teula, amerren sa porcasta i ¡cap adins ses cases! S'al-lotea los pitja darrera, botant i sempentetjant-se i fent-se jutipiris; pero ¡ben alerta a acostar-se massa an es qui se'n duen sa porcasta, per no esser a temps a qualque cossa.

Mentres tant es guardians van a treure ses guardes cap an es seus pasturatges, perque tampoc no anaria bé tenir-les tancades i fer-les dejunar en bon dia de matanseres; i es pareiers que han d'anar a llaurar, també s'hi espitxen amb sos pareis; i no cregueu que tant ells com es gordians se'n vagen panxa buida: tots ja tenen una reia, vui dir, tres o quatre escudelles de sopes amb col i una bona taiada de so-brassada véia, que avui en fan ses acabaies.

Sa Madona, Na Francina Aina i ses altres matanseres e-hu tenen tot a punt per rebre sa porcasta, que ets homos posen extesa damunt una post de pastar dalt tres bancs i ja son partits a obrir-la, i li treuen sa moca (budellam i lleteroles) i llavò es corters de xuia gruixada i de xuia prima i es camaiots, i escorteren tot s'animal; i escampen es bossins per dalt aquells canyissos de sa pastera i sa taula des missatges, guarnits de fuies de col.

¿Que me'n direu? Ell un boldró de dones se'n van a un cornaló des tancat de s'era a fer es budells nets amb llimona i taronges agres, mentres que sa criada i altres matanseres fan foc a tots es fogons de sa cuina, encalentint aigo per tot lo que s'és mester, i passen el Rosari per que no hi haja cap de-nou ni soscaire i puguen acabar sa festa en pau.

Qui no la hi comensa ni la hi acabará tampoc, és s'altra porcasta, que l'Amo, es *pereier major* i ets altres convidats van a treure-la de sa soll, i li fan sa meteixa endemesa que a s'altra: la menen a sa banqueteta, l'agarroten, la hi posen damunt, la subjecten ben subjectada, i li claven s'acorador amb tan bon pic com a s'altra, una matansera para amb so ribell es broll de sa sanc que li surt an aquell animallet, bullenta i fumetjant; i no li valen es gronyits ni ses esparonetjades; aviat ha aixamplats es potons, l'han socorrada amb ses gatoes i l'han feta neta a fors de pedra tosca, marès i test de teula i aigo calenta, amb gran lulea de tota sa tracalada d'al-lots, que fan bots i xecalines i alsen tot allò a crits i giscos, més contents que un *Pasco*; pero no cregueu que deixin ses manades p'és rostoi, perque tots van armats d'un bon taseo de pa i un bon talabant de xuia fresca, treta tot just de sa porcasta primera, torrat a mitges dalt sa calivera des fogaró; i vos assegur que peguen més fort a sa xuia que an es pa.

Amb això aquells altres ja tenen neta sa porcasta segona, i ¡hala a tragnar-la cap a ses cases! a on li treuen sa moca, la desxuen i l'escorteren, escampant es bossins per damunt aquelles fuies de col des canyissos dalt sa pastera i sa taula des missatges.

I entre i entre de tots aqueis trafecs i quefers desiriara se passetja una matansera ben estirada i empiulada amb un flasco de doblers d'aquell que fa tornar ses oreies vermeies i un plat blanc pla, ple de figues seques blanques que fan menjera a qui no'n té, i fa sa volta per tots ets homos per fer-los brufar ses porcastes, etzibant-se unes quantes figues seques i buidant-se dins l'ànima una tassa d'aquell suc tan xalest, que, si no li están alerta, tomba ets homos.

PAU FORA-EMBUIS.

## Notícies de sa guerra

### Arribades dia 5

—De Roma telegrafien que ets aliats (Inglaterra, França, Rússia) fan ses ontes i la bona ferm a Grecia, ponyint-la per que declar sa guerra a Turquia, i li fan mil promeses si s'atansa a donar tal passa. Fins aquí ets aliats han feta calada buida; Grecia no va d'aglans, i s'estima més arretglar a les bones ses questions que té amb Turquia, i que fassa guerra qui'n vulga! ¡Bé pensa Grecia!

—Sembla que ets alemanys se des-turmellen fort per alemanysar Bèlgica, i totes ses probabilidats son de que en sortiran amb la seua. Sa qüestió és que van normalisant sa situació de ses poblacions, i que molts de belgues que en fogiren, e-hi tornen i ses coses s'encarrilen de bell nou a poc poc. A Liège han fets desaparèixer tots es ròtuls i inscripcions de carrers, botigues i establiments que hi havia en francès, i els han posats en alemany. Es mateix pla van plantetjant a ses altres ciutats amb molt de tranc i esment.

—Aquells dos cossos d'exèrcit alemanys que es russos devers Lodz (Polòdia russa) tenien enrevoltats de mala manera, com s'obriren pas, derrotaren es russos i los feren presoners 12000 homos i 25 canons.

—Es sarraïns de Tunís sembla que invadeixen el marroc francès, que està una mica massa desguarnit de tropes.

—Es turcs amenassen granat Suez i Port-Said, i volen tirar a fons tots es

vapors que passin p'és Canal de Suez amb tropes indies cap a França o Inglaterra.

—Servia impugna i puny ets altres Estats Balkànics per que fassen guerra també a Austria; pero aqueis Estats diuen que *no lleu*, no van de prop, i fan bé.

—Telegrafien de Ginebra que una Junta de Nort-Americans que se constituí a Munich, ha donat un Manifest a la Prensà Nort-Americana dient que, examinats de prim compte es fets, resulta que sa causa de sa guerra actual es Inglaterra, i que no son veres casi may ses notícies que es diari nort-americanà *New-York-Herald* dona de sa guerra.

—Alguns diaris nort-americanos protesten contra sa Censura Inglesa, que tramuda i desfigura es telegrames que los venen d'Inglaterra; i estigan segurs que tals tramudances i desfiguracions no son per favorir ets alemanys.

—De Constantinopla telegrafien a Roma que es turcs han conseguida una gran victòria an el Caucas damunt es russos.

Sembla que s'acaba sa batalla de Polònia russa. Es russos e-hi han tengudes algunes ventatges parcials entre Novorodonsk i Czemstochowá; pero per sa banda de Lodz les ha tocat es perdre, alcansant-hi ets alemanys una victòria grossa; també han perdut es russos an el sur del riu Vístula, que ets alemanys han travessat devers Plock. A altres endrets han avensat pròu també ets alemanys.

—Telegrafien de Rotterdam que ses tropes que Portugal ha oferides a Inglaterra, aniran a Egipte a haver-les amb sos turcs.

—Despres d'aver-mos enviat a dir de St. Petersburg que es russos tenen tan estreta i tan estreta la ciutat de Cracovia, capital de la Polònia austriaca, ara vé altra notícia que encara no hi son arribats, que en son quinze kilometres lluny i no van a mà d'acostar-s'hi gaire perque ets austriacs les paren clòt granat ferm, i desiriara los saben vèncer així mateix i fer-los recular considerablement.

### Arribades dia 6

—De França és arribat a Mieres (Espanya) un tal Avellà García que feia feina a una mina de Lille quant e-hi arribà sa guerra. Fa grans alabances d'ets alemanys per lo bé que tracten ets estrangers i conta que, quant tornava per dins Alemanya, ses Autoridats el socorrien, i que quant deixà Alemanya, ja li costà molt més arribar a Espanya.

—Sembla que ets alemanys han de publicar un diari en francès just per sa partida de departaments (provincies) de França que dominen i que ara s'estàn sense periòdics, com un ferrer sense carbó.

—Per por de mosques turques es vapors inglesos que duen tropes indies cap a França, han deixat anar es Canal de Suez i van a fe sa grandiosa voltera p'és Cap de Bona Esperansa, voltant tota l'Àfrica. De manera que ets inglesos per mar ja no van per allà on volen, sino per allà on los deixen anar.

—Turquia ha demanat an el Papa que França no tenga pus es Protectorat des cristians a Orient i que ella, Turquia, posarà un Embaixador an el Vaticà per entendre-se directament amb la Santa Seu per tot lo que se referesca an es cristians d'Orient, perque ella mateixa hi vol exercir es Protectorat que fins ara hi havia exercit França.

—Es corresponsal de *La Almudaina* a Barcelona telegrafia que un diplomàtic espanyol que un dia d'aqueis passà per dita ciutat, digué davant varies persones que sabia de bona tinta que corren veus de pau entre ses nacions bel·ligerants. Sembla que se deu an el Papa i que Inglaterra no hi ha fet mal sò i que amb aquest objecte és que ha posat un Embaixador an el Vaticà, allà on mai n'hi havia tengut,

i tot per estar en relacions més estretes amb el Papa. I no sols això, sino que Inglaterra ha fetes indicacions a França per que posi també un Embaixador an es Vaticà; i per tal cosa es Govern Francès troba cent llogos de mal camí per tot aquell *tu-aitem* tan mal entaulat i tan dimonierament envitricollat de s'anomenada *Llei de Separació*, que tans de perjuís ha donat, dona i donará a França i que tantes i tantes de simpaties ha restades dins tot lo mon catòlic an aquella nació heroica, anomenada tants de sigles *fitja primogènita de l'Esglesia*.—Ara, veurem que hi haurà ver de tot això. ¡Deu ho vulga que d'un vent o altre se fassa sa pau, com més prest millor! abans de tocar hores, si fos possible ¡Amèn.

### Arribades dia 7

—Es turcs han derrotats es russos altre pic devers el Caucas prop de Homanna, fent-los un milenar de morts i 1500 presoners.

—Es russos pretenen haver guanyada sa batalla de Lodz (Polònia russa) i ets alemanys també. Ara anau-ho a aclarir.

—A Rússia han cridats a ses armes un milió més d'homos.

—Sembla que ses kàbiles del Marroc francès segueixen molt remolestes i que ses tropes franceses les han da vel·lar sempre es ble i anar-los ui al bou.

A França han cridats a ses armes es qui corregueren sa quinta l'any 1887, fa 27 anys, i que ja en tenen 47 d'anys.

—Telegrafien de Rotterdam que ses pútrides han presos per compte seu ets exèrcits francès anglès i belga i que hi fan un maig horrorós, se'n moren a forfolons desgraciadament.

—De Roma envien a dir que es turcs avensen tant dins Egipte devers es Canal de Suez.

—A Alemanya se fan festes ferm per ses bones notícies que hi arriben de sa guerra.

—Diuen de Roma que a sa batalla de Polònia que hi hagué darrerament ets alemanys e-hi tengueren devers cent mil baixes i que dos fiis del Kaiser amb un poc més e-hi queden.

—De Servia mateix arriben noves de que ben aviat ets austriacs se seràn apoderats de tot aquell Estat.

—Telegrafien de Viena que dins Galitzia devers Winiez ets austriacs han vençuts es russos.

—Segueix com estacionada sa guerra an es nord de França i sur oest de Bèlgica. Ensá i enllà s'aferrussen estols d'aliats i estols d'alemanys, i s'artilleria tambe despara certes estones; i així se passen dies i setmanes. Es francesos diuen que ets alemanys estàn agotats, retuts. Si és així ¿com no els-e treuen de França? ¿com no los fan botir de ses sis o set provincies que ets alemanys les ocupen?

—S'altre dia el Kaiser se trobava an es Ducat de Luxemburg, i va sebre que just allà devora hi havia un convent de Frares Redentoristes alemanys que tenen i cuidaven una partida de soldats alemanys ferits, duits de França. Tot d'una les volgué veure, i s'entrega an es convent. Aquells Frares el reberen amb tot es respecte i amb tota sa consideració del mon; ell volgué veure un per un tots es ferits, i tengué paraules de coratge i conort per tots. Llavò sabé que un frare d'aquells, anant amb s'exèrcit alemany, era caigut ferit i presoner a sa batalla del Marne, i que més tart havja pogut tornar an es convent; i també el volgué veure. Llavò el Kaiser demanà an aquells Frares quina gracia volien que los fés còme recordansa de sa seua visita, i li digueren:—*Majestat, mos agradaría que es Relligiosos no haguessen d'anar a ses files*.—*Concedit, diu el Kaiser: a mi tampoc no m'agrada perque es vostro Ministeri es un Ministeri d'amor*

Aquí el Kaiser sa treu un llibre de notes, escriu a una fuia, la lleva des



llibret, la dona a un Ajudant seu, que s'espitxa a l'acte amb un automòvil cap an es Generalissim Von Kluck. ¿Que me'n direu? Ell dins tres o quatre hores torna aquell Ajudant amb sos cinc o sis frases d'aquell convent que hi havia a ses *ambulancias* d'aquell endret, els quals se restituïren tots contents a sa seua cel·la.

#### Arribades dia 8

—Segueixen es combats entre russos i alemanys dins Polònia russa devers Lodz, Sowtietz i Petrokeck amb moltes de baixes per cada banda.

—Telegrafia de Roma que ets alemanys han presa an ets russos s'importantíssima ciutat de Lodz, lo qual ha causat una sensació immensa.

—Un creuer anglès ha detingut devora Lisboa es trasatlàntic espanyol *León XIII* que venia d'Amèrica del sur amb més de mil passatgers, i tot perque duia cuiros i blat de les Índies, per motiu de que Inglaterra ha declarades contrabàndol de guerra tals merques. Aquí lo que hi ha que tal declaració sols pot valer per ses nacions en guerra i no per Espanya que no té res que veure en tal endiumenjat. Es creuer anglès se'n menà es *León XIII* a Gibraltar, pero s'espera que l'amollaran tot d'una perque tal feta d'ets inglesos és contrària a tota llei.

—En ses diferents topades que ets austriacs tenen amb sos russos devers es Càrpates, an es russos les ha tocat es perdre una partida de vegades.

—An es sur de Polònia, es russos volen avensar dins Galitzia i ets austrealemanys els han fet recular, fent-los 2000 presoners i sevatges moltes de pesses d'artilleria.

—Ara resulta que no és ver lo que havien dit, que se'n anassen a fons es creuer Herta i s'acorassat *Wilhem der Grosse*, alemanys; com tampoc es ver que ets alemanys duguen idea de retirar-se de sa línia de l'iser.

—De Londres neguen que es turcs dominin es Canal de Suez.

—A Lorena es francesos han hagut de buidar d'allà on eren davant s'envestida d'ets alemanys.

—Es diari de Paris *L'Humanité* ataca fort es diaris francesos que anuncien grans victories de s'exèrcit francès contra ets alemanys, i llavò es fets venen a demostrar que no hi hagué tals victories; diu *L'Humanité* que això és especular amb so patriotisme de França, i té raó.

—De Roma telegrafia que ets austriacs han vençuts es russos devers Benchen, fent-los tornar dins Rússia.

—Es diari de Londres *The Times* publica una carta d'un general anglès que té es seu soldats a sa línia de foc dins França i que envia aqueixes commendacions d'ets alemanys. Velestassí: «...S'artilleria alemanya és extraordinàriament bona; sa seua observació és excel·lent i despara amb tal precisió, tan dret, que jo mai havia vist res semblant. I llavò que no playen gota ses municions; se veu que no fan cas de tirar centenars de bales de canó a on se-veu i a qualsevol hora des dia i de sa nit. — Prenen per blanc des seus tirs es camins i cases que veuen allà dessà ses nostres trinxeres; així és, que no estam mai segurs ni a redós, tant que no sabem a on posar es nostres transports i es bestiar. Aquí on ara tenim ses trinxeres, dins boscs, jardins i canals, ets alemanys tot amb-u s'hi presenten, no sabem per on ni com, i tirs i més tirs, i noltros mos n'hem de desfer així com porem. — Estic molt disgustat de veure que es nostros periòdics sempre parlen de s'inferioritat d'ets alemanys come soldats. No cregueu res de tot això que diuen. Es valor d'ets alemanys, sa seua activitat, organització, ormeig i mando es lo millor que hi puga haver». Fixau-vos-hi bé! es un general anglès qui parla.

—De Londres telegrafia que es negres de ses colonies franceses d'allà dessà el Marroc se son alsats contra

es francesos, atacant-los devers Ain-Calanca, Ranen i Waciai, matant-ne i ferint-ne ben molts.

—Es general boer Dewet, que es telegrames inglesos deien s'altre dia que l'havien pres ses tropes ingleses d'allà, s'és apoderat de sa ciutat de Limburg.

—Telegrafia de París que s'és fet impossible amb aereoplans volar part damunt ses posicions alemanyes per veure com se troben, per motiu de que ets alemanys tenen uns canons que arriben 2300 metres amunt. Per volar més amunt, llavò no és possible observar res de tan alt; i per volar més baix, s'exposen a una bala alemanya que invii s'observador a l'altre mon.

—Diuen de Milán que es turcs, quant ocuparen Rhazna devora es Canal de Suez, prengueren dues naus, no saben de quina nació, per afonar-les dins es Canal an es cas de que navilis de guerra inglesos vulguen forsar aquell pas, amb lo qual romandria tancat es Canal.

—Aqueis terreins que francesos, inglesos i belgues han negats devers l'pres i Nieuport per capturar ets alemanys, havien costat molts d'anys de feina i un horror de diners per assecar-los i fer-los conradissos; com costarà altre volta moltíssim tornar-los posar a punt de conrar-hi. Ara veiau se perdua feresta que representa per aquells propietaris es remey per capturar ets alemanys. I ara veurem finis finis si serà ver que les aturin definitivament d'arribar a Dunkerke i Calais.

#### Arribades dia 9

—Segueix sa batalla entre russos i alemanys de Thorn fins a Cracovia, i amb una violència mai vista.

—El Rei de Montenegro demana ajuda i socós a Rússia perque ja no pot pus d'estret que se veu d'ets austriacs.

—Es francesos han pres es poble de Vermelles, davora l'pres, que ets alemanys los ho havien pres fa cosa de dos mesos.

—Arriben de Roma fites més netes de sa victòria colossal que ets alemanys han conseguida damunt es russos a Lodz (Polònia russa). Se considera que sa presa d'aqueixa ciutat té tanta d'importància com sa presa d'Anvers.

Sa derrota des russos és estada feresta; així és que es qui pogueren, e-hu donaren a ses comes tant com en porien treure. An aquesta gran victòria hi tenen una bona part ets austriacs, pero an-e qui se deu principalment és an es famós general alemany Hindenburg, per lo qual l'han felicitat coralment el Kaiser i l'Emperador d'Austria. Es russos son fuits fins allà dessà el Vistula.

—Diuen de Constantinopla que es turcs han tornats derrotar es russos devers el Caucas.

—Es creuer alemany *Prinz Zitel* ha tirat a fons es vapor anglès *Croac* devora ses illes del Coral (Chile); primer ets alemanys feren sortir sa tripulació del *Croac*, i llavò el tiraren a fons.

—Es Ministre francès Briand notà, no fa gaire, que s'Ordenansa que li mena s'automòvil duia sempre un llibre damunt i que cada instant e-hi lletgia. Com es cas fons intés, aquell Ordenansa resultà esser un des capellans que *serveixen* dins s'exèrcit francès. I no sols això, sino que n'hi succeí una altra de més blava: comanà a un General que li triás quatre oficials que fossen ben trempats per redactar documents i homos de tota confiança i llealtat. Aquell General les hi trià, i han resultat tots quatre capellans també; i En Briand n'està de lo més satisfet, i los deixa anar a dir missa cada dia i fer totes ses altres obligacions i devocions des seu Estat; pero s'ho han de treure de sa sòn, això sí. ¿Què s'hi camparien de millor es Ministres francesos, rodetjats de capellans, que no des tarambanes que les solen rodetjar!

—Amb so perdre la ciutat de Lodz es russos sembla que tengueren devers 100.000 baixes, les feren 42.000 pre-

soners, les prengueren cent canons i molt més de pertret.

#### Arribades dia 10

—Diuen de La Haya (Holanda) que 270.000 russos han investida Cracovia i que la bombetjen a la descosida.

—An es servis la cosa segueix dient-los tan malament, que diuen que el Rei Pere ja hu té tot preparat per fogir, en no haver-hi altre remei, cap a Grecia, Italia i Inglaterra; molts de bens de sa Casa Real les han venuts i el Rei ha posat en salvament es seu capital. Se considera que a Servia n'hi prendrà com a Bèlgica.

—Telegrafia de Roma que ets alemanys encalsen fort es russos dins tota Polònia russa, per sa regió nort i central, i que és molt mal de dir sa partida de baixes que los fan.

—Telegrafia de Rotterdam que es sublevats des Cap de Bona Esperansa contra Inglaterra fan hora per lleo; a s'Estat d'Orange passen de 15000, i 4000 tenen sitiada la ciutat de Pretoria i la bombetgen amb una artilleria ben bufarella.

—Es Govern Nort americà té coratge d'arribar a dur ses nacions en buerra a fer ses paus. ¡Amèn que hu conseguesca! i que siga aviat! abans de tocar hores! si fos possible.

—Es Govern Espanyol ha dit dins ses Corts que ha entaulada una reclamació a Inglaterra per haver un creuer anglès detingut i pres es vapor correu espanyol *León XIII* sense motiu ni raó.

—Diuen que el Kaiser té una pulmonia de tanta de feina com du damunt amb sa guerra.

—Telegrafia de Londres que devers s'illa de Falkand (Amèrica del sur) uria esquadra inglesa en topà una d'alemanya, s'investiren i tres des navilis alemanys se'n anaren a fons i ets altres dos fogiren. Ets inglesos diuen que sa seua esquadra casi no tengué res de nou.

#### Arribades dia 11

—Es russos, a consecuencia de sa derrota de Lodz han hagudes d'abandonar ses ciutats de Imass, Monite, Strykoss i Lodz, i segueixen fogint perque ets alemanys els encalsen massa, de manera que ja s'han feta seua tota sa provincia de Kiel; i corre sa veu que han rompuda sa línia russa de la Polònia meridional (russa).

—Es Govern Inglès ha fet posar en llibertat es trasatlàntic espanyol *Leon XIII* que tan arbitrariament un creuer anglès havia capturat a Lisboa.

—Ets alemanys han esbucada sa ciutat de Pecherie-Ferme amb tot i dur enarborada sa bandera de la *Creu Rotja*, perque per via d'ets aereoplans afinaren que es francesos tenien s'artilleria grossa just darrera els edificis de tal bandera, i d'allà desaparaven contra ets alemanys, segurs de que aqueis respectarien sa *Creu Rotja*. Això ja se diu anar uis espolsats.

#### Notes bibliogràfiques

**Monografia Històrica del Sant Cristó de Manacor** per Don Antoni Truyols, Pre. amb una Introducció del M. I. Sr. D. Mateu Roiger, Canonge i Palma de Mallorca | Estampa del Establiment tipogràfic «La Esperanza» | 1914.—Un volum de 142 planes de 215 x 135 mm.

Mn. Truyols sí que ha feta una bona obra come manacorí i come prevere publicant aqueix llibret gentilment estampat, pero encara molt més gentilment escrit. Quin gust que hi passa qualsevol manacorí de cor lletgint es vint i quatre capítols que formen s'obra, que no tenen altre defecte sino esser massa pocs i massa curts, tant saborosos son i galanxons. Sí que mos ha ferits an es viu a tots es manacorins de ver! si que mos ha afinat es fil de ses neules Mn. Truyols amb so compondre i publicar aqueix capítol de s'istoria de Manacor! Perque això és i no altra cosa s'istoria del *St. Cristó*, d'aquella veneranda figura que fa tants de sigles que és

sa delícia, s'etsís i s'encant de tots es bons manacorins, a on acudeixen i prenen redós en tots es moments difícils i apurats d'aquesta vida. Ja no poria comensar Mn. Truyols per cap altre millor capítol s'istoria de *Manacor*, que en conciencia està obligat a escriure: és es capítol caporal d'aqueixa historia es capítol del *St. Cristó*, perque sa devoció an aqueixa milagrosa i veneranda imatge és ben bé mitja vida de Manacor. Per això es capítol que mos n'acaba de donar Mn. Truyols resulta tan interessant, tan mengívola, tan tentador. Pero ara resulta una cosa gravíssima per Mn. Truyols: que aqueixa obra seua posa de manifest i amb tota evidencia que Deu li ha donades i que sab i pot aprofitar totes aquelles dots, tot aquell seny, tot aquell franc que s'és mester per escriure una historia així com cal, registrant ets arxius generals i particulars, cercant tots es recones, acudint a totes ses fonts de veritat a on hi puga haver cap notícia, cap memoria, cap rastre des fets que s'han d'istoriar; amb una paraula, no deixar res per vert que puga donar cap claricia per aglapi i endardellar es fets passats i porer-los llavò espinzellar ben arreu i a pedres menudes i poder-ne donar ses fites ben netes. Amb aquesta *monografia del Sant Cristó* Mn. Truyols ha demostrat esser es destinat a fer s'istoria de *Manacor*, i mos faria una pifia si ell no envestís tal obra; pero no ha d'esser ell tot sol que hi ha de posar ses mans; ets altres que estan en condicions d'aidar-li, li han d'aidar, i també farien una pifia si no li aidaven. Segurs com estam de que Mn. Truyols mos escoltarà, li donam les gracies de l'exemplar de la seua obra que mos ha enviat, i sa més coral enhorabona per haver escrita tal obra i per lo garrut que l'ha sabuda escriure. Així fan ses coses es bons manacorins. Mn. Truyols n'és un d'aquells de cap de brot. Beníssim!

I en lo que l'ha avenguda ferm ferm Mn. Truyols, és en so escriure sa seua obra en bon mallorquí, en bon català de Mallorca, net i llampant, a fi de que tothom e-hu puga entendre i llavò per rendir homenatge an aqueixa llengo nostra estimadíssima que tracta tan bé tots es seus fiis que no s'empegueixen d'ella; son es qui n'estàn empegueïts d'escriure-hi, que solen quedar malament, i per càstic llavò negú fa cas de lo que escrigueren.

Més se'n mereixen per bambols i caps-verjos! Ah idò?

## Secció local

Es repartidor que LA AURORA té a Manacor, no sols pot proporcionar es llibre que Mn. Antoni Truyols ha publicat sobre el *St. Cristó*, sino també s'altre llibre que Mn. Juan Aguiló publicà, no fa gaire, sobre sa *Vida del Bon Jesús*. Qui en vulga, ja sab a on en trobarà.

Es dia de la Puríssima ets *Exploradors (Qualtes)* d'aquí feren una eixida a s'Horta: oïren missa dematinet i combregaren, i ¡cap a Felanitx! a on tot era gent p'es carrers per veure-los passar. A s'Horta los reberen el Rt. Sr. Vicari, el Sr. Bal·le, tot es poble i sa música; a's cap vespre anaren a sa funció de l'esglesia i a sa processó, tots bé de panxa amb un arròs que los havien donat, brut de coní, tòrts i altres erbes que deia: *torne-hi!* Post es sol, li estregueren cap a Manacor, més xalests que un Pasco.

Es nostros bon amic D. Juan Amer i Servera dimegres va rebre amb gran fervor el *St. Viàtic* i s'Extrema-Unció, assistint-hi una gran gentada acompanyant el Santíssim. Que el Bon Jesús li assistesca per sa part més convenient. Amèn.

Amb so temps tan estirat que havia fet aqueixes derrereres setmanes, anque hi hagués saó, sa cara de sa terra s'era aixugada una mica massa i allò no era gens bo per néixer es sembrat. — Dimegres comensà a fer brusques com era de desitjar. Deu fassa que es temps mantenga mantenga i que hi puga haver un bon any, si convé!

Ses Coranta-Hores de la Puríssima a la Parroquia anaren prou bé: gent a confessar i combregar i an ets sermons i demés actes de culte, que resultaren ben solemnes, gracies a Deu.